

חולין נב

עניין: דרוסה ושאר טרפות דחז"ל

שו"ת הריב"ש סי' תמו

בדבר השאלה ידעת האדון נ"ר שאין לנו לדון בדיני תורתנו ומלכותה על פי חכמי הטבע והרפואה, שאם נאמין לדבריהם אין תורה מן השמים חלילה, כי כן הניחו הם צמופתיהם הכוזבים. ואם תדין בדיני הטרפות על פי חכמי הרפואה, שכן הרבה טעול מן הקצבים, כי באמת יהפכו רובם ממות לחיים ומחיים למוות ויחליפו חי צמת. כי אין ספק בנטלה הכדד ונשאר זה כזית שאנחנו מכשירים, הם יאמרו שימות לשעתו. והן צמורתה צידי שמים ואחרים וכמה וכמה אחרים שאנחנו אוקרים כמו כל הסרכות וכל המלאות הפוסלות צריאה. וכן בדיני הדריסה ואחרים שאין ספק, שהם מלעיגים בנו עליהם וינק זהב רומח לתוך פיהם.

מכתב מאליהו ח"ד מכתבים ל' - הערה

ורבים ע"י זכר ונקבה ככל שאר בעלי חיים; עיי"ש. והסעם, אמר אדמו"ר זצ"ל כי את ההלכה ידעו חז"ל בקבלה מדורי דורות, וגם ידעו מן הנסיון, למשל, שדרוסת החתול עלולה יותר למות מאשר דרוסת הכלב, ושהמים הנשאבים מן המעינות בבוקר חמים יותר, אבל בענין ההסברים הטבעיים, לא ההסבר מחייב את הדין אלא להיפך, הדין מחייב הסבר, והסעם המוזכר בגמרא אינו הסעם היחידי האפשרי בענין, ואם לפעמים נתנו הסברים שהם לפי ידיעת הטבע שבימיהם חובה עלינו לחפש הסברים אחרים שבהם יתקיים הדין על מכונו לפי ידיעות הטבע שבימינו.

כך שמעתי מפי"ק זצ"ל; ועל פי יסוד זה ניתן לומר, למשל, שהארס שזכרו בו חז"ל הוא חומר מרעיל הצבור בצפורני החתול מרקבון שיירי בשר מטריפו הקודמים. ויש לציין שצפורני החתול שונות מצפורני כלב, כי צפורני החתול מורכבות משני חלקים וכשהחתול דורס על מנת לטרוף הוא פושט את הצפורן והיא נכנסת אל הבשר בעומק וכשהוא שולפה נשאר שם מן החומר המרעיל והוא מטריף, ופרטי הדין מתבארים בזה, דאיתא התם "אין דרוסה אלא ביד, לאפוקי רגל דלא, אין דרוסה אלא בצפורן, לאפוקי שן דלא, אין דרוסה אלא מודעת וכו'". אמנם מצאנו שם גם דרוסת עור חיות ועופות עיי"ש, אבל מה שהחתול יותר מסוכן מהכלב הגדול ממנו מתבאר בזה. – וכן במים שלנו, יש להסביר בקלות למה מים שלנו קרים יותר מאשר

אגרות חזון אי"ש ח"א סי' טו

והגני שב לאמונה הפשוטה בתורה שבכ"פ, ואינני נכנס להשיב "מפני מה" רק רצוני להיות כישראל הדיוס המספר "מה" שקבל, והוא שאין כח בשום חכם מחכמי התורה אחר חתימת המשנה לחלוק על המשנה ואין שום חכם מחכמי התורה ברשותו לחלוק על התלמוד אחר חתימת התלמוד.

משרשי האמונה שכל הנאמר בגמ' בין במשנה ובין בגמ' בין בהלכה ובין באגדה, הם הם הדברים שנתגלו לנו ע"י כח נבואי שהוא כח נשיקה של השכל הנאצל. עם השכל המורכב בגוף, בנפש שהנבואה היתה חזון נביא. רוח הקדש היא ספע מהשכל הנאצל על השכל המורכב, אבל יש הבדל יסודי בין נבואה לרוח"ק, נבואה, אין השכל המורכב של האדם משתתף בה, אלא אחרי התנאים הסגוליים שנתעלה בהם עד שזכה לזוהר נבואי, אפשר לו להיות לכלי קולט דעת... מבלי עיון ועמל שכלי, אבל רוח"ק היא יגיעת העיון ברב עמל ובמשנה מרק, עד שמתוסף בו דעת ותבונה בלתי טבעי.

מיסודי האמונה המקובלת שרוה"ק מטיבה להשיג את האמת שבתורה שנתנה בנבואה, בהיות שאין התורה "אמת" – "אפשרי", אלא אמת-חיובי, אמת קיים, ומבטחת את בעליה על אמתת השגתו.

נרתעים אנתנו לשמוע הטלת ספק בדברי חז"ל בין בהלכה בין באגדה, כשמועה של גידוף ר"ל, והנוטה מזה הוא לפי קבלתנו ככוסר כדברי חז"ל, ושחיתתו נבילה, וספול לעדות, ועוד, ולכן נגעו דבריך בלבי.

אגרות משה חו"מ

ח"ב סי' עג

ומפורש זה ברמב"ם פי' משחיטה הריב שכתב ואין להוסיף על טריפות אלו כלל ואפילו נדע לנו מדרד ורפואה שאין סופה לחיות, ובזריג כתב וכן אלו שמנו ואמרו שהן טריפה אע"פ שיראה בדרכי הרפואה שבידינו שמקצתן אינן מציחין ואפשר שתחיה מהן אין לך אלא מה שמנו חכמים, שלשון זה משמע שאף שהאמת בזמן הזה היא כפי שיחזק מדרכי הרפואה לא נשתנה הדין דבשביל זה באה והלכה שלא תלוי במה שיאמרו חכמים שבוזו תתא חיה ובוזו לא תתא חיה אלא כפי שהיה בשעת מתן תורה דמה שהיה אז אין כמות חיה נאסרה לעולם אף כשישתנו הטבעיים, ומה שזיהו במה חיה כשרה אף כשישתנו הטבעיים, ואין סוגת הרמב"ם שאין האמת כידעתנו מדרכי הרפואה דתא כתב ואפילו נדע מדרד ורפואה שאין סופה לחיות ולא כתב ואפילו הרפואה אומרים שאין סופה לחיות, וכן בזריג כתב אע"פ שיראה בדרכי הרפואה שבידינו שמקצתן אינן מציחין ואפשר שתחיה מהן, שהוא לשון דאי וברור שכן הוא ומי"מ לא נשתנה הדין, והוא מצד ההלכה שבשביל זה נאמרה בסניני להשמיענו שאף שישתנו לענין תחיות לא ישתנה דינם, ומה שכתב

אגרות משה יו"ד

ח"ג סי' לו

עושה אותה טרפה, מ"מ הוא הלכה מסיני שהוא דוקא מה שהיתה בשעת מתן תורה טרפה נאסרה מטעם זה דנוטה למות אף כשישתנו הטבעיים באיזה דברים שלא נעשית טרפה ואפשר שתחיה בהן, וכן הוא דוקא מה שהיתה אז כשרה בחולי איזה אברים לא נאסרה אף כשישתנו הטבעיים ותעשה טרפה במכות אברים אלו, דשינוי הטבעיים לא יעשו שינוי בהדין, והוא הכרח ממה שנאמר בהלכה מסיני כדתנא דבר"י י"ח טרפות בחולין שם ועולא אמר בדף מ"ג ח' מיני טרפות נאמרו לו למשה מסיני ואם היה תלוי במכה שנוטה למות כפי השעה והזמן, או שנימא שליכא כלל מציאות דשינוי הטבעיים בזה, לא היה צריך למסור בקבלה למשה מי הם הטרפות והיה שייך שהתורה תסמוך על אומדנא דחכמים, כמו שבהרבה דינים סמכה התורה על אומדנא דחכמים, שלכן הכרח מזה שאף בענין טרפות וכשרות כשרה ועתה טרפה, ולכן באה ההלכה לומר שלענין הדין לא ישתנה, שמה שהיתה אז אסורה באיסור טרפה הוא לעולם כן ומה שהיתה אז כשרה הוא לעולם כן, וממילא לא היה שייך לסמוך על אומדנא דהרופאים והוצרכה ההלכה לפרש מי הן הטרפות שנאסרו, ובוזה הוי ממילא כנאמרה ההלכה שיהיו שינויים בהמציאות ולא בדין.

